



Van de redactie.

Met veel genoegen leg ik deze Nieuwsbrief aan u voor. Dit is de eerste brief die tot stand gekomen is langs de nieuwe manier voor het verzamelen van kopij. Het was u waarschijnlijk al opgevallen dat de laatste twee jaar de Nieuwsbrief niet meer regelmatig verschijnt. Daar was het Bestuur niet gelukkig mee. Maar na beraad is besloten dat de Penningmeester, Frans Nederveen in Lunteren de kopij verzamelt. De redactie redigeert dan de oogst.

Met deze nieuwe opzet hoopt het Bestuur en de redactie dat meer Vrienden van de Stichting de kans oppakken om ook een bijdrage te leveren aan de Nieuwsbrief. Deze kolommen hebben meerdere doelen: naast de verslaglegging van het historische genealogische onderzoek en artikelen over heraldiek, is er ook ruim plaats voor aankondiging en verslagen van de jaarlijkse Vriendendag, de jaarlijkse berichten van de Penningmeester en mededelingen over de voortgang van de publicatie van het Nederveenboek. Daarnaast biedt de redactie graag ruimte aan vragen, meningen of verhalen van de Vrienden. En van dat laatste is het eigenlijk nog onvoldoende gekomen.

Maar het is wel heel verheugend dat het verslag in deze Nieuwsbrief van de laatste Vriendendag, in 's-Hertogenbosch, is geschreven door Wietske Nederveen. Door haar gewaardeerde bijdrage is een nieuwe auteur aan het woord in deze kolommen. De redactie hoopt dat er vaker Vrienden van de Stichting een bijdrage willen leveren aan de Nieuwsbrief.

R

Van de voorzitter.

Deze winterbrief presenteert u het opnieuw getekende wapen (van) Nederveen in de kop van de brief. Het bestuur heeft het wapen opnieuw laten tekenen, ditmaal door een professional. Het is het tastbare bewijs dat het bestuur nu in de laatste voorbereidingsfase zit van de boekpublicatie over de Nederveen-genealogie. Want deze wapentekening gaat de voorzijde van het boek sieren.

Het bestuur bereidt ook de volgende Vriendendag voor. Zoals gebruikelijk zal ook de Vriendendag 2004 weer op de tweede zaterdag van mei plaatsvinden. Dus noteert u **zaterdag 8 mei 2004** alvast in uw agenda?

Zeer waarschijnlijk zal deze inmiddels traditionele jaarlijkse bijeenkomst plaatsvinden in het Brabantse **Gilze**. Het bestuur denkt aan Gilze, omdat dit jaar weer een dorp op het programma staat (we wisselen een bezoek aan stad of dorp immers telkens af). En heel bijzonder in Gilze is dat het ook een plaats heeft dat Nederveen of Neerven heet. We kennen vier plaatsaanduidingen die verwijzen naar de familienaam: Sprang Capelle in de Langstraat, Wortel en Loenhout in de Antwerpse Kempen en Gilze in West-Brabant. Reden genoeg dus om daar eens een kijkje te nemen er er het fijne van te willen weten.

Deze winterbrief sluit het programma van onze Stichting voor 2003 af. Graag spreek ik de wens uit dat ook het volgende jaar voor de Stichting, nu met de publicatie van het boek, heel succesvol zal zijn, zoals ik u dat graag ook toewens voor het komende jaar. En natuurlijk wens ik u, mede namens het bestuur heel goede feestdagen toe. Ruud N.

Colofon. De Nieuwsbrief van Nederveen is uitgave van de Stichting van Nederveen en verschijnt ieder kwartaal. De Nieuwsbrief wordt zonder kosten toegezonden aan de Vrienden van de Stichting. Het adres van de redactie en van het secretariaat van de Stichting van Nederveen is *Oranje Nassaulaan 175, 2051 HN Overveen*. Wat gepubliceerd wordt is niet per sé de mening van het Bestuur, tenzij dit anders wordt gesteld. Uit de nieuwsbrief mag, behoudens bronvermelding, vrijelijk worden geciteerd. De redactie wordt gevoerd door R.Th.M. Nederveen. De redactie zoekt nieuwe leden.



Nederveen en/of Neerven en/of Nerven?

Bij het onderzoek naar onze genealogie is tot nu toe eigenlijk alleen gezocht naar voorouders met de naam (van) Nederveen, en daarop is ook het nog te verschijnen boek gebaseerd, zij het dat daarin ook enkele groepen naamdragers voorkomen waarvan de koppeling onduidelijk is of (nog) niet kon worden vastgesteld. Maar de vraag rijst of 'wij' de enigen zijn die van de tot nu toe oudst bekende bron, n.l. Jan van Nederveen, Heer van Loenhout, uit 1250-1300, afstammen.

In het Rotterdamse gemeente-archief werd het volgende aangetroffen:

"Varianten en/of samenstellingen: van Erve, van Erven, Nederveen, van Nederveen, van Nerven, Neerven, Neervens. Over van Neerven geeft men de volgende verklaring: Deze naam kan met verschillende plaatsen in verband worden gebracht: Nerhoven of Nerven boven Gilze, Nederve(e)n te Capelle in de Langstraat, Neerven bij Loenhout en bij Wortel in de Antwerpse Kempen.

Verdere naamsvermeldingen: Johannes de Loenhout dictus de Nederveen, 1303, Willem van Nederveen werd in 1325 beleend met het ambacht Nederveen in de Langstraat, Godevaert van Nederven, 1387 = Godevaert van Nerven, schepen van Gilze 1392.

Het eerste contact van de magistratenfamilie van Neerven/Nederven met de Steenbrugstraat in Breda is te traceren in het jaar 1428: zekere Peter en Jan van Nederven verkochten in dat jaar het eiland den Regenbeemd. Peter van Neerven is volgens het testament van zijn moeder uit 1395 een bastaardzoon van haar en Willem van Neerven, ambachtsheer van Nederveen bij het tegenwoordige Sprang-Capelle."

Uit het bovenstaande, waarvan veel ons al

bekend was, blijkt wel hoe verschillende spellingen door elkaar gebruikt werden.

Een ander voorbeeld hiervan is Johanna Clasina van Neerveen, getrouwd met Wouterus Geerling, die in het register van successie memories in Rotterdam als 'van Nederveen' wordt vermeld. We hebben haar en haar voorouders dan ook in onze genealogie opgenomen. Haar vader was Henricus van Neerven (een e'tje meer of minder telt in die tijd blijkbaar niet), geb. in 1679 in Den Bosch, gedoopt in de St. Jan en in 1757 overleden in Rotterdam. Hij was 'coopman' in wijnen en bierbrouwer en het tijdschrift O.V. 1966 vermeldt in dit verband voor de oudere Rotterdammers bekende plaatsen:

Op 31 december 1731 verkopen Mr. Francois Waerts, notaris, als erfgenaam van Hendrik van Nuys en door deze benoemd als curator van zijn testament (verleden op 26 augustus 1712 voor notaris Johan van de Pavort] en Cornelis van den Ameyden, wijnkoper als gesurrogeerd* executeur en procuratie hebbende van Francois Hofman in den Hage, opvolger in de op de negende juli 1729 geallodiseerde** leengoederen van Hendrik Nuys (alles volgens acte verleden op 9 juli 1725 voor notaris Abram Copius van den Abeele) voor schepenen van Rotterdam aan Hendrik van Neerven, koopman aldaar, de hofstad Rubroek met huis, tuin en erf in Crooswiick, groot 2 morgen 2 hond 96 roede, overeenkomstig de oude leenbrieven en een giftebrief van 25 februari 1677.

Hendrik van Neerven, koopman te Rotterdam, verkoopt voor schepenen aldaar aan Jan Crommelin, coopman te Rotterdam op 8 december 1752 een huis, tuin, vijver, konijnenberg, boomgaard, land en de laan, vanouds genaamd het huis te Ruubroek, met een stuk land ten zuiden ervan gelegen, waarop vier huisjes en een stal met erven.")



Onder meer uit het bovenstaande lijkt de conclusie voor de hand te liggen dat de naam Nederveen gelijkgesteld kan worden met Neerveen of Neerven, met of zonder Van, en wanneer dat juist is blijft de vraag of alle lieden met die achternaam aan onze Nederveen-genealogie gekoppeld kunnen worden. Voorzitter Ruud heeft al eens gesuggereerd dat wat boven de grote rivieren 'Nederveen' heet, in de zuidelijke Nederlanden Neerven of Neerveen, of zelfs Nerven of Erven genoemd wordt. Een feit is dat deze laatste varianten vrijwel uitsluitend in Brabant en Limburg worden aangetroffen en wel in vrij grote aantallen.

En door de veel voorkomende ongeletterdheid in vroeger eeuwen kan bovendien vlot

uitgesproken 'van Nerven' gemakkelijk worden verstaan als 'van Erven' en omgekeerd

Binnen de op dit moment beschikbare gegevens over die varianten treffen we een aantal stamreeksen aan van soms acht, negen of meer generaties, waarvan een enkele teruggaat tot ongeveer 1460, waar we een Goijaert Dirck van Nerven aantreffen. Bovendien blijkt uit onze genealogie ook van een tak Van Nerven die uit Nederveen voortspuit.

Kees Nederveen.

Apeldoorn 2003.

* = vervangend?

** = verandering van een leen in een vrij erfgoed.

De esthetiek van wapens

Voor de aanstaande publicatie van het boek "de Genealogie van Nederveen" heeft het bestuur van de Stichting het wapen van Nederveen opnieuw laten tekenen. De heraldisch tekenaar, de heer H. Nagtegaal uit Delft heeft op verzoek van het Bestuur het wapen (van) Nederveen opnieuw getekend. Het resultaat ziet u bovenaan deze en de andere pagina's van deze Nieuwsbrief. Bovendien kunt u het resultaat ook bewonderen op het internet. op de pagina <http://members.ams.chello.nl/rnederve/index.html/Pages/wapen.html> kunt u de nieuwe wapenafbeelding bekijken.

De vorige wapenafbeelding die we in de Nieuwsbrieven en op het postpapier van de Stichting gebruikten was een eigen tekening van alweer zo'n kleine twintig jaar geleden. De tekening was redelijk accuraat. Alleen wees de professionele wapentekenaar, de heer Nagtegaal, er op dat de vlucht (dat is de verentooi bovenop de helm)

niet juist kon zijn. De vlucht was zo getekend dat de veren om en om rood en wit zijn. Dat gebruik is niet bekend. Het is wel gebruikelijk dat in de vlucht de hoofd-kleur(en) van het wapen terugkom(t)(en). Of de twee vleugels hebben dan dezelfde kleur, of iedere vleugel heeft een eigen kleur. Voor de hertekening van het wapen (van) Nederveen hebben we voor het laatste gekozen. En de keuze voor rood en wit is daarbij logischerwijze gehandhaafd

Vaak wordt mij gevraagd wat van het wapen nu voorgeschreven is en wat de heraldische tekenaar zelf mag invullen. Bij een wapen hoort altijd een beschrijving. De beschrijving van het wapen van Nederveen luidt:

"Op een veld van zilver een baar van keel met vijftien blokken van zwart, verdeeld vijf-vier-drie-twee-één, waarbij vijf-vier boven de baar en drie-twee-één er onder.

De helm is gedekt door een fleuron-kroon met een antieke vlucht in zilver en keel."



Wat betekent dit nu allemaal? Laten we eens stap voor stap door de beschrijving heen lopen.

Bij een wapen-beschrijving wordt altijd begonnen met het schild, wat de eigenlijke kern is van een wapenafbeelding. In de schildschildering komt het eigen kenmerkende karakter van een wapen tot uitdrukking. In het strijdveld was het ook de schildering van het schild die de ridder individueel herkenbaar maakte. Overigens: ons woord schilderen komt ook van: het wapenschild van kleuren voorzien.

Op een veld van zilver. Het wapenschild zelf is dus wit. Een *baar* van keel. Hier wordt heraldische taal gesproken. Een baar is wapentaal voor dwarsbalk en *keel* betekent rood. Bij een balk in een wapen spelen vaak verhalen op. Een balk zou staan voor bastaard, of zelfs voor een veroordeling... Dat is niet van toepassing op een dwarsbalk. De schuinbalk is wel gebruikt voor bastaardaanduiding, van andere betekenissen van een balk is niks bekend

Met vijftien blokken van zwart, verdeeld vijf-vier-drie-twee-één, waarbij vijf-vier boven de baar en drie-twee-één er onder. Dit spreekt voor zich.

De helm is gedekt door een fleuron-kroon met een antieke vlucht in zilver en keel. Omdat de beschrijving niks meldt over wapendragers of een baldakijn (deze attributen zijn alleen gebruikelijk bij hoogadelijke familiewapens, zoals zeer onlangs nog in de kranten te zien was in verband met de aanstaande geboorte van een Oranje-telg). En omdat er niks over gemeld wordt is het gebruikelijk om het schild te omlijsten met een gestileerd wapenkleed. Dit kleed wordt naar staand gebruik gekleurd in de hoofdkleuren van het schild.

Over de kleuren in een wapen nog het volgende: de heraldiek kent vijf hoofdkleu-

ren: keel, azuur, sinopel, zwart, zilver en goud. In die volgorde: rood, blauw, groen, zwart, wit en goud. De heraldiek kent geen tussenkleuren of tinten.

De helm is gedekt door een fleuron-kroon met een antieke vlucht in zilver en keel. Alle familiewapens in Nederland voeren op het schild een helm. Als de helmbedekking niet is gespecificeerd is de helm recht aanzien, gedekt door een wrong met een aanzienende vlucht. Dus op de helm is een doek geknoopt, de zogenoemde wrong, en erboven staat twee vleugels, elk naar een kant wijzend. Het wapen (van) Nederveen voert naar overoude overlevering een fleuronkroon, die de riddermatige afstamming en het vrijheerlijk karakter van de familie tot uitdrukking brengt. De antieke vlucht, dat wil zeggen dat de vleugels dezelfde kant, naar rechts, opwijzen, gaat terug op een oude traditie in de Maas- en Scheldedelta. Het is een recent besluit om de vlucht in zilver en keel (wit en rood) uit te voeren.

De wapenbeschrijving is het enige uitgangspunt bij het tekenen van een wapen. Daarbinnen zijn vele stijlen en variaties mogelijk. Ook de vorm van het schild - afgezien van de ruit en het ovaal voor de damesvarianties die we eens in een eerdere Nieuwsbrief bespraken, is afhankelijk van de keuze in stijlperiode.

Het wapen (van) Nederveen is voor het eerst beschreven in 1421. Aannemelijk is dat het toen reeds lang in gebruik was. Het wapen wordt in diezelfde vorm nog steeds door veel familieleden gevoerd, ongekwartierd, ongedeeld. Dat is heel uitzonderlijk. Of althans weet ik geen tweede laat-middeleeuws riddermatig geslacht te noemen waar dat ook het geval is. Met deze wetenschap is het wapen voor onze familie met recht een zeldzaam en kostbaar erfstuk. Ruud. N



Vervolg Biografie:

NEDERVEEN, Alexander (1896-1973)

Het eerste deel van dit artikel verscheen in Nieuwsbrief 41, jaargang 19.

(In het Biografisch woordenboek van Nederland van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis vond Bas Nederveen, redacteur van het boek "De Genealogie van Nederveen", op internet www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn2/nederveen

de volgende pagina):

Daar ontstond de vruchtbare en langdurige samenwerking met de dirigent Max Tak, die veel van zijn liedjes op muziek heeft gezet, zoals het zo populair geworden Amsterdam uit de Will Tuschinski-film De oude stad (1932) en zijn beste cabaretliedje, Vriendinnetje (1936).

Zijn eerste radio-optreden voor de AVRO in 1929 zou - tot het begin van de jaren zeventig - door talloze andere uitzendingen worden gevolgd: radio-revues, historische reconstructieprogramma's en documentaires. Samen met programmaleider Jaap den Daas en zijn vriend Max Tak bedacht hij in 1935 de formule van de befaamd geworden Bonte Dinsdagavondtrein, waarvoor hij - met Max Tak - bovendien de herkennings-mars schreef.

Ook de jonge Nederlandse filmindustrie had zijn belangstelling; naast de al genoemde documentaire De oude stad werkte hij in de jaren dertig als scenario- en liedjesschrijver mee aan speelfilms zoals Het meisje met de blauwe hoeden en Het leven is heus niet zo kwaad.

Het grote succes van zijn radioserie Au Salon des Variétés (waaraan onder meer de musicus Gerard van Krevelen en de zangeres Truus Verburg hebben meegewerkt) werd na 1952 ook in de theaters voortgezet. Zijn uitzonderlijke aandacht voor de historie van het Nederlands amusement in het al-

gemeen en de cabaretkunst in het bijzonder leidde in de jaren vijftig tot de publikatie van zijn boek De minstrel van de mesthoop (Amsterdam, 1958), waarin de bijna vergeten cabaretpionier Eduard Jacobs opnieuw in de schijnwerpers werd geplaatst. In 1971 verscheen een soortgelijke, doorwrochte studie over de dichter-zanger Koos Speenhoff: 't Was anders (Rotterdam, 1971).

In 1963 werden zijn culturele verdiensten door de gemeente Rotterdam gehonoreerd met de Laurens-penning en in 1968 wijdde de producer Nico Boer een speciale langspeelplaat aan de toen 72-jarige dichter-zanger Alex de Haas, waarop deze elf van zijn cabaretliedjes ten gehore brengt.

Ondanks alle waardering en hulde die de kunstenaar en de historicus Alex de Haas door de jaren heen te beurt zijn gevallen (zijn gouden jubileum, dat in 1966 in Theater Tuschinski werd gevierd, was daarvan een duidelijk bewijs), is hij door verschillende omstandigheden een verbitterd man geworden. Zijn rancune tegen een nieuwe, veranderde tijd leidde tot de opdracht aan zijn vrouw na zijn dood zijn kostbare verzameling te vernietigen, een opdracht die niet werd uitgevoerd, waardoor het totale archief veilig terecht kwam in Amsterdam bij het Nederlands Theater Instituut.

A: Documentatiemateriaal in Nederlands Theater Instituut te Amsterdam en in de verzameling van Wim Ibo, Amsterdam.

P: Behalve in de tekst genoemde publikaties: Liedjes van Alex de Haas (Maastricht, 1940).

L: Behalve herdenkingen in kranten en periodieken als bijv. NRC, 8-1-1973, Wim Ibo. En nu de moraal van dit lied. Overzicht van 75 jaar Nederlands cabaret (Amsterdam, [etc. 1970]); idem. En nu de moraal... (Alphen aan de Rijn, 1981).

Wim Ibo

Opgenomen in: Biografisch Woordenboek van Nederland 2 (Den Haag 1985)



Verslag van de Vriendendag 2003

Het verslag van de Nederveen-Vriendendag komt dit keer ter afwisseling eens van een aangetrouwde Nederveen, een - genealogisch bezien - vreemde eend in de bijt, die zelfs publiekelijk trots mee durft te zwemmen in die grote Nederveen familie waarvan de bronnen nagespeurd zijn tot in de 13e eeuw! De Vriendendag 2003 vond plaats in 's-Hertogenbosch, waar de Nederveenen in Grand Cafe "Silva Ducis" aan de Parade bijeen kwamen om, onder het genot van zon, koffie en een (uiteraard) Bossche Bol de familie verhalen weer op te pakken en aan te vullen.

De daaropvolgende tocht met de fluisterboot door de prachtige kanaaltjes vol waterplanten was een succes. Tegelijkertijd ook komisch, daar de spraakmakende familie, die al vanaf 1270 van zich laat horen, met koptelefoons op zwijgend over het water gleeed.

Over de moderne kunst aan de wal, waarvan de rimpeling in de sloot viel, waren de meningen sterk verdeeld: van de wens tot veroudering van een hippe steltvogel tot schenking van de algehele verzameling aan het Leger des Heils.

De Brabantse koffietafel in restaurant de Leeuwenborg was uitstekend verzorgd. Zelfs

de specifiek Brabantse balkenbrei ontbrak niet.

Een ogenblik van stilte werd in acht genomen voor de ere-voorzitter en mede-oprichter van de Stichting van Nederveen. Onder zijn enthousiaste en bezielde leiding is het genealogische onderzoek ter hand genomen. Het bevorderen der contacten tussen de Nederveenen stond eveneens hoog in het vaandel. Soms ontmoeten we op de snelweg van ons leven zeer bijzondere mensen. Oom Bob was één van hen. We zullen hem niet snel vergeten...

De Vriendenvergadering stond in het teken der Bossche tak, de voortgang van het genealogische onderzoek en de publicatie van het Nederveenenboek dat, zoals voorzitter Ruud Nederveen tijdens zijn speech in geestige bewoording duidelijk naar voren bracht, in geen enkele Nederveense boekenkast mag ontbreken!

Na de afsluiting van deze interessante, gezellige vriendendag, vernamen we in de wandelgangen nog een boeiende opmerking van de twaalfjarige Joe Nederveen van de Bossche tak. Hij voelde reeds nu een belangrijke taak op zijn jonge schouders rusten. Zodra mogelijk wil hij de Nederveenenfamilie uitbreiden, want zo sprak hij ernstig: "er waren véél te weinig kinderen." Wylske Nederveen. Dordrecht 2003.

